

(i) Printed Pages : 4

Roll No.

(ii) Questions : 9

Sub. Code :

2	5	8	5	6
---	---	---	---	---

Exam. Code :

0	4	0	2
---	---	---	---

**Master of Arts (Sociology) 2nd Semester
(2055)**

SOCIAL DIMENSIONS OF DEVELOPMENT (In all Mediums)

Paper : SOC-O-621

Time Allowed : Three Hours] [Maximum Marks : 80

Note :— Attempt **FIVE** questions in all, including Question No. 1 which is compulsory and selecting **ONE** question from each Unit.

1. Answer all the following in about **30-35** words each :

- (1) Feminist Perspective on development.
- (2) Sociological critique of development.
- (3) Feudalism.
- (4) Effect of decline in population on development.
- (5) Is religion an inhibiting factor in development ?
- (6) Caste and development.
- (7) Displacement.
- (8) Resettlement.
- (9) Need for inclusive development.
- (10) Amartya Sen on development.

10×2=20

UNIT-I

2. Discuss Gandhi's view on development. 15
3. Discuss the relevance of Marxian view of Economic Development in modern society. 15

UNIT-II

4. In what way tradition and values effect development ? 15
5. What is the relationship between economic development and social structure ? 15

UNIT-III

6. Define disparity. How economic development can lead to disparity ? Support your answer with examples. 15
7. Discuss ethnic resurgence as socio-cultural consequences of economic development. 15

UNIT-IV

8. What are the emerging trends in the understanding of development ? 15
9. What are the critiques of New Modernity and Risk Society of Ulrich Beck ? 15

(हिन्दी माध्यम)

नोट :- कुल पाँच प्रश्नों का प्रयास करें, जिसमें प्रश्न संख्या 1 शामिल है जो कि अनिवार्य है और प्रत्येक यूनिट में से एक प्रश्न का चयन करें।

1. निम्नलिखित सभी प्रश्नों के उत्तर लगभग 30-35 शब्दों में दीजिए :
 - (1) विकास पर नारीवादी दृष्टिकोण।
 - (2) विकास की समाजशास्त्रीय आलोचना।
 - (3) सामंतवाद।
 - (4) विकास पर जनसंख्या में गिरावट का प्रभाव।
 - (5) क्या धर्म विकास में बाधक कारक है ?
 - (6) जाति और विकास।
 - (7) विस्थापन।

(8) पुनर्वास।

(9) समावेशी विकास की आवश्यकता।

(10) विकास पर अमर्त्य सेन।

10×2=20

यूनिट-I

2. विकास पर गांधी के दृष्टिकोण पर चर्चा करें। 15
3. आधुनिक समाज में आर्थिक विकास के मार्क्सवादी दृष्टिकोण की प्रासंगिकता पर चर्चा करें। 15

यूनिट-II

4. परंपरा और मूल्य किस तरह से विकास को प्रभावित करते हैं ? 15
5. आर्थिक विकास और सामाजिक संरचना के बीच क्या संबंध है ? 15

यूनिट-III

6. असमानता को परिभाषित करें। आर्थिक विकास किस प्रकार असमानता को जन्म दे सकता है ? उदाहरणों के साथ अपने उत्तर का समर्थन करें। 15
7. आर्थिक विकास के सामाजिक-सांस्कृतिक परिणामों के रूप में जातीय पुनरुत्थान पर चर्चा करें। 15

यूनिट-IV

8. विकास की समझ में उभरते रूझान क्या हैं ? 15
9. उलरिच बेक की नई आधुनिकता और जोखिम समाज की आलोचनाएँ क्या हैं ? 15

(पंजाबी अनुवाद)

ਨੋਟ :- ਕੁੱਲ ਪੰਜ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ, ਨਾਲ ਹੀ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨੰ. 1 ਜੋ ਕਿ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ ਅਤੇ ਹਰੇਕ ਯੂਨਿਟ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰੋ।

1. ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਉੱਤਰ ਲਗਭਗ 30-35 ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਦਿਓ :
 - (1) ਵਿਕਾਸ 'ਤੇ ਨਾਰੀਵਾਦੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ।
 - (2) ਵਿਕਾਸ ਦੀ ਸਮਾਜ-ਸ਼ਾਸਤਰਿਕ ਆਲੋਚਨਾ।
 - (3) ਜਗੀਰਦਾਰੀ।

- (4) ਵਿਕਾਸ 'ਤੇ ਆਬਾਦੀ ਵਿੱਚ ਗਿਰਾਵਟ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ।
- (5) ਕੀ ਧਰਮ ਵਿਕਾਸ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਰੁਕਾਵਟ ਵਾਲਾ ਕਾਰਕ ਹੈ ?
- (6) ਜਾਤ ਅਤੇ ਵਿਕਾਸ।
- (7) ਵਿਸਥਾਪਨ।
- (8) ਪੁਨਰਵਾਸ।
- (9) ਸਮਾਵੇਸ਼ੀ ਵਿਕਾਸ ਦੀ ਲੋੜ।
- (10) ਵਿਕਾਸ 'ਤੇ ਅਮਰਤਿਆ ਸੇਨ।

10×2=20

ਯੂਨਿਟ-I

2. ਵਿਕਾਸ ਬਾਰੇ ਗਾਂਧੀ ਦੇ ਵਿਚਾਰ 'ਤੇ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। 15
3. ਆਧੁਨਿਕ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਆਰਥਿਕ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਮਾਰਕਸੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਦੀ ਸਾਰਥਕਤਾ 'ਤੇ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। 15

ਯੂਨਿਟ-II

4. ਪਰੰਪਰਾ ਅਤੇ ਕਦਰਾਂ-ਕੀਮਤਾਂ ਵਿਕਾਸ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ ? 15
5. ਆਰਥਿਕ ਵਿਕਾਸ ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਢਾਂਚੇ ਵਿੱਚ ਕੀ ਸਬੰਧ ਹੈ ? 15

ਯੂਨਿਟ-III

6. ਅਸਮਾਨਤਾ ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰੋ। ਆਰਥਿਕ ਵਿਕਾਸ ਕਿਵੇਂ ਅਸਮਾਨਤਾ ਪੈਦਾ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ? ਆਪਣੇ ਉੱਤਰ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਨਾਲ ਕਰੋ। 15
7. ਆਰਥਿਕ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਸਮਾਜਿਕ-ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਨਤੀਜਿਆਂ ਵਜੋਂ ਨਸਲੀ ਪੁਨਰ-ਉਥਾਨ ਦੀ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। 15

ਯੂਨਿਟ-IV

8. ਵਿਕਾਸ ਦੀ ਸਮਝ ਵਿੱਚ ਉੱਭਰ ਰਹੇ ਰੁਝਾਨ ਕੀ ਹਨ ? 15
9. ਉਲਰਿਚ ਬੇਕ ਦੀ ਨਵੀਂ ਆਧੁਨਿਕਤਾ ਅਤੇ ਜੋਖਮ ਸਮਾਜ ਦੀਆਂ ਆਲੋਚਨਾਵਾਂ ਕੀ ਹਨ ? 15